

3. Подолинський С. А. // Мала енциклопедія етнодержавознавства / Редкол.: Римаренко Ю. І., Бабкін В. Д., Кремінь В. Г. та ін. — К.: Генеза—Довіра, 1996. — 942 с.

Ю. М. Лелюк, канд. екон. наук,
доцент кафедри фінансів та кредиту,
Полтавська державна аграрна академія

НЕОБХІДНІСТЬ ЗМІНИ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ФОРМУЛЮВАННЯ ОСНОВНОЇ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ З ПОЗИЦІЙ ФІЗИЧНОЇ ЕКОНОМІЇ

The article deals with the issues associated with revision of formulation of the main economics problem — the problem of resources scarcity, proceeding from the standpoints of physical economy. The necessity to take into consideration the role of photosynthesis in creating absolute added value when defining scarcity of natural resources is being examined.

Існуючий стан вітчизняних економічних досліджень яскраво свідчить про те, що старі (ортодоксальні) методологічні канони вже не працюють, а нові ще не працюють — вони ще системно не сформовані [1, с. 5]. Це, врешті-решт, призводить до породження кризових явищ у сфері наукових досліджень.

Вихід із ситуації вітчизняні науковці шукають у ренесансі методології індивідуалізму, економічній синергії, постмодернізму у економіці тощо [2, с. 76]. Але, як на наш погляд, відштовхуватися потрібно від зміни методологічного підходу до формулювання основної проблеми економіки.

Традиційно основна проблема економіки формулюється як проблема обмеженості ресурсів, що не дає можливості задовольнити необмежені потреби та вимагає здійснення вибору, прийняття економічно обґрунтованого рішення відносно того, що саме виробляти, як саме виробляти і хто буде споживати (як розподілити) вироблене. При цьому наголос робиться на обмеженості ресурсів — праці, землі, капіталу, підприємницьких здібностей — з точки зору їх втягнення у процес виробництва, не звертаючи увагу на «екологічну місткість» того біологічного середовища, в межах якого саме і відбувається процес виробництва. Між тим, такий підхід більше притаманний періоду відносно невеликої економічної активності людства (наприклад, у період розвитку середньовічних міст або первинного нагромадження капіталу),

коли збільшення обсягів виробництва унеможлиблювалося нестачею знарядь праці або робочих рук. Обмеженість таких ресурсів, як праця та капітал дійсно носило на той час вирішальний характер. Усвідомлення обмеженості природних ресурсів хоча й відбувалося, але носило певний «другорядний» характер. У сучасних умовах саме обмеженість природних ресурсів стає головною при формулюванні основної проблеми економіки та пошуку шляхів прийняття раціональних економічних рішень. При цьому така обмеженість природних ресурсів набуває двоякого характеру.

По-перше, це обмеженість самих ресурсів природи, втягнених у виробництво. Зрозуміло, що ми не можемо, наприклад, збільшити вилов риби — не тому, що в нас недостатньо кораблів та оснащення, і не тому, що існує нестача робочої сили, а тому, що подальший інтенсивний вилов призведе до зникнення ряду видів риби та до серйозного порушення екологічної рівноваги. Таким чином, стримуючим фактором подальшого економічного розвитку є обмеженість саме природної складової виробництва.

По-друге, це обмеженість «екологічної місткості» біологічного середовища, в межах якого людство існує [3]. Переоцінка такої «екологічної місткості», а точніше — відсутність обґрунтованої оцінки, вже сьогодні призвели до виникнення суттєвих екологічних загроз людському існуванню. Спроба вирішити проблеми обмеженості «екологічної місткості» за допомогою введення механізму ринку прав на забруднення повністю розв'язати проблему не може [4, с. 15]. Отже, і в цій ситуації потрібна зміна загального методологічного підходу до основної проблеми економіки.

Як на наш погляд, така зміна методологічного підходу повинна базуватися на засадах фізичної економії, оскільки саме з точки зору фізичної економії потрібно виходити з енергетичних принципів, на яких базується життя народів [5].

Принципово нове розуміння головної проблеми економіки на базі фізичної економії означатиме, що наголос переходить з обмеженості ресурсів, створених людиною (капітал, засоби виробництва) та з обмеженості самого людського ресурсу (праця, підприємницькі здібності) на обмеженість природних ресурсів та обмеженість місткості «екологічного оточення», здатного переробити, утилізувати результати виробництва без шкоди для існуючої біологічної системи.

Більш поглиблений підхід до проблеми обмеженості на основі засад фізичної економії передбачає аналіз обмеженості з позицій сучасного фотосинтезу та фотосинтезу минулих епох. Якщо з по-

зицій сучасного фотосинтезу проблема обмеженості ресурсів постає як проблема відносної обмеженості, то з позицій фотосинтезу минулих епох — більше як проблема абсолютної обмеженості. Справа в тому, що згідно з фізичною економією фотосинтез минулих епох не породжує абсолютну додану вартість — отже, такі джерела сонячної енергії, що є породженням фотосинтезу минулих часів, як поклади нафти, газу, вугілля тощо, просто активно вичерпуються. Це означає абсолютну обмеженість даного виду природних ресурсів. Зрозуміло, що з позицій нових технологій раціонального використання тієї ж нафти цей аспект проблеми обмеженості набуває відносного характеру. Але з визначених нами позицій (з точки зору здатності створювати абсолютну додану вартість) він має саме характер абсолютної обмеженості. Що стоюється сучасного фотосинтезу, то використання обмежених природних ресурсів у процесі виробництва набуває характеру відносної обмеженості. Адже засіяне поле подвоює і потроює кошти, вкладені в нього. Відбувається абсолютне нарощування нової матерії, нової енергії, створюється абсолютна додана вартість, у той час як обмеженість природних ресурсів (землі, наприклад), навпаки, набуває відносного характеру.

Зміна методологічного підходу до формулювання проблеми обмеженості ресурсів з урахуванням засад фізичної економії матиме суттєве значення для розвитку економічної науки в цілому. Така зміна означає не відмову від визнання проблеми обмеженості як головної проблеми економікс, а інше розташування «наголосів» при визначенні обмеженості ресурсів, зокрема природних ресурсів, та врахування впливу на характер такої обмеженості фотосинтезу сучасного і фотосинтезу минулих періодів. Подібні методологічні зміни дозволять по-іншому підійти до наукового обґрунтування шляхів виходу країни з економічної кризи — через створення абсолютної доданої вартості в сільському господарстві, за допомогою сучасного фотосинтезу, оскільки абсолютну обмеженість природних ресурсів, пов'язану із фотосинтезом минулих епох, подолати важче, ніж обмеженість відносну.

Література

1. Гальчинський А. Економічна наука: проблеми методологічного оновлення // Економіка України. — 2007. — № 3. — С. 4—13.
2. Васильєв О. Синергетичні підходи в економічній теорії // Економіка України. — 2007. — № 5. — С. 75—78.

3. Вовк В. І. Екологічна економіка — від доктрини до політики. Круглий стіл з екологічної економіки. Дні науки НаУКМА. — 29 січня 2004. — [http://www.csi.org.ua/book/1097153652_Ecological-Economics %20round-table_NaUKMA.pdf](http://www.csi.org.ua/book/1097153652_Ecological-Economics%20round-table_NaUKMA.pdf)

4. Железняк О. Н., Радченкова К. С. Загрязнитель платит: Экологическая безопасность — проблема XXI века: [О международном сотрудничестве] // Экология и жизнь. — 2006. — № 10. — С. 13—17.

5. Руденко Н. Глобализация и Украина/Зеркало недели. — 2002. — № 26 (13—19 июля 2002). — <http://www.zn.kiev.ua/2000/2241/35403/>

Т. Л. Меліхова, канд. геогр. наук,
доцент кафедри фінансів і економіки природокористування,
Національний університет
водного господарства і природокористування

ФІЗИЧНА ЕКОНОМІЯ І УРБАНІЗАЦІЙНІ СИСТЕМИ

Systems of the urbanization are difficult on the essence and various. In addition, they exist and develop under the act of natural and anthropogenic factors, as a result of co-operation of public and natural laws. Man, understanding the laws of self-regulation of nature and taking them into account is able to organize the environment of the life, repeating organization of nature, and to live harmoniously together with it. Discovering these questions is in strength for physical economy which studies accordance of processes of economic life to objective laws.

Сучасний розвиток і процеси, що відбуваються в суспільстві, потребують пошуку нових підходів, методів у наукових дослідженнях. Насамперед це стосується економічних питань і урбаністичних процесів. Підтвердженням є економічні кризи, які повторюються з певною періодичністю та урбаністичні процеси, що характеризуються нерівномірним розвитком і нестабільністю, яка все частіше обумовлюється причинами економічного характеру. Так, зокрема, прагнення подолати відмінності між сільським населеним пунктом і містом майже вирішено у розвинених країнах світу. В той час, в Україні ці відмінності є типовою проблемою, яка поєднується з депресивним розвитком у ряді регіонів. Адже розвиток населених пунктів та їх стан залежить від стану і розвитку економічної складової, сучасний стан якої оцінити дуже важко.